

POSTANOWIENIE

Dnia 5 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca: SSA Anna Polak

Sędziowie: SA Jolanta Hawryszko

SA Urszula Iwanowska (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2012 r., na posiedzeniu niejawnym,

sprawy z odwołania M. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.

o wysokość emerytury,

na skutek zażalenia organu rentowego na postanowienie Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 maja 2012 r., sygn. akt VI U 606/12,

postanawia:

I. uchylić zaskarżone postanowienie i umorzyć postępowanie w sprawie;

II. zasądzić od M. K. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko

Uzasadnienie:

Decyzją z dnia 13 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. ustalił M. K. (1) nową wysokość pobieranej emerytury poprzez dodanie do kwoty świadczenia, w wysokości przysługującej na dzień 29 lutego 2012 r. kwoty waloryzacji w wysokości 71 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji M. K. (1) podniósł, że w wyniku wprowadzenia tego sposobu waloryzacji wartość jego świadczenia zostanie zmniejszona w porównaniu z waloryzacją, którą gwarantowała mu ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.; powoływana dalej jako: ustawa emerytalna), prowadząc do trwałego i nieodwracalnego jego obniżania w latach następnych z powodu obniżenia podstawy jego wymiaru. Obniżenie świadczenia w wyniku zastosowania przepisów ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 21, poz. 118), zdaniem skarżącego, godzi w jego wolności i prawa obywatelskie zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie powołując się na treść art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 21, poz. 118) oraz treść uzasadnienia do projektu wskazanej ustawy i jako organ administracyjny działający na podstawie i w granicach prawa (art. 6 kodeksu postępowania administracyjnego

w związku z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) wskazał, że sporna decyzja została wydana zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Postanowieniem z dnia 28 maja 2012 r. Sąd Okręgowy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd pierwszej instancji podzielając stanowisko wyrażone w orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1994 r., I PRN 61/94 (OSP 1995/4/85), w którym dopuszczono możliwość zawieszenia postępowania w sprawie cywilnej na podstawie art. 177 § 1 k.p.c. w przypadku przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu przez sąd w innej sprawie pytania prawnego dotyczącego zgodności z Konstytucją ustawy, która ma być zastosowana, wskazał, że taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy przyjął, że skoro Prezydent i Rzecznik Praw Obywatelskich wnieśli o stwierdzenie zgodności ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z Konstytucją, a przepisy ustawy emerytalnej znajdują zastosowanie w niniejszej sprawie, to na podstawie art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. postępowanie w sprawie należało zawiesić.

Z powyższym postanowieniem **Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim w całości nie zgodził się** Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w złożonym zażaleniu zarzucił mu:

- naruszenie przepisów postępowania - art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. polegające na jego zastosowaniu wskutek błędnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że rozpoznanie niniejszej sprawy zależy od innych toczących się postępowań cywilnych przed Trybunałem Konstytucyjnym z wniosków Prezydenta RP i Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiocie stwierdzenia zgodności przepisów ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej (sygn. K 9/12), podczas gdy przedmiotowe postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym nie są postępowaniami cywilnymi i nie stanowiły podstawy do zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie.

Mając na uwadze powyższy zarzut skarżący wniósł o:

- uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości,
- zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący, między innymi, podniósł - powołując się na stanowisko doktryny i Sądu Najwyższego - że przedstawienie pytania o zgodność z Konstytucją określonych przepisów ustawy zmieniającej nie należy do kategorii spraw cywilnych, która daje podstawę zawieszenia postępowania na podstawie zastosowanego przez Sąd Okręgowy przepisu art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c.

Pismem z dnia 6 lipca 2012 r. M. K. (1) cofnął odwołanie złożone w dniu 2 maja 2012 r. oraz wniósł o nieobciążanie go kosztami postępowania powołując się na zasadę słuszności.

Pełnomocnik organu rentowego w piśmie z dnia 29 sierpnia 2012 r. wyraził zgodę na cofnięcie odwołania i zgłosił wniosek o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Niezależnie od tego, że postępowanie w sprawie zostało zakończone na skutek cofnięcia odwołania przez M. K. (1), Sąd Apelacyjny podkreśla, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem tutejszego sądu odwoławczego zażalenie organu rentowego należało uznać za uzasadnione.

Słusznie bowiem podnosi skarżący, że art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c., zgodnie z którym sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego, nie znajdował zastosowania w niniejszej sprawie.

Bezsporną w niniejszej sprawie jest okoliczność, że o zbadanie konstytucyjności przepisów ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 21, poz. 118) wystąpili Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wnioskiem z dnia 10 lutego 2012 r. i Rzecznik Praw Obywatelskich wnioskiem z dnia 13 lutego 2012 r., a sprawę zarejestrowano w Trybunale Konstytucyjnym pod sygn. K 9/12.

Wskazana w art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. podstawa do zawieszenia postępowania zachodzi, gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego. Zależność ta musi być tego rodzaju, że orzeczenie, które ma zapaść w innym postępowaniu cywilnym, będzie prejudykatem, czyli podstawą rozstrzygnięcia sprawy, w której ma być zawieszona postępowanie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2005 r., V CK 407/05, Lex nr 462935). Należy także zauważyć, że przepis art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. znajduje zastosowanie, gdy wynik jednego postępowania cywilnego zależy od wyniku innego postępowania cywilnego, gdyż przedmiot postępowania prejudycjalnego stanowi element podstawy faktycznej rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu cywilnym. Oznacza to, że nie jest możliwe rozstrzygnięcie sprawy w toczącym się postępowaniu cywilnym bez wcześniejszego rozstrzygnięcia kwestii prejudycjalnych (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 kwietnia 2006 r., III APz 11/06, Lex nr 21709).

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko organu rentowego przyjęte w doktrynie, że postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w przedmiocie zgodności z Konstytucją ustawy, która ma być zastosowana w postępowaniu cywilnym nie jest postępowaniem cywilnym. W przypadku wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności aktu ustawodawczego z Konstytucją przez skład orzekający w sprawie, postępowanie cywilne ulega zawieszeniu na podstawie szczególnego przepisu art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (j. t. Dz. U. z 1997 r., nr 102, poz. 643 ze zm.). W braku podstawy prawnej zawieszenie postępowania cywilnego nie wchodzi natomiast w grę, gdy pytanie prawne zostało przedstawione Trybunałowi Konstytucyjnemu przez skład orzekający w innej sprawie, a dotyczące zgodności z Konstytucją ustawy, która ma być zastosowana w tym postępowaniu. Podstawy takiej nie może stanowić art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Odmienne stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1994 r., I PRN 61/94 (OSNAP 1995/1/6), odwołujące się do rozszerzającej wykładni art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., spotkało się słusznie z krytyką w piśmiennictwie (A. Zieliński, Głosa do powołanego wyroku, PS 1995, nr 7-8, s. 138 i n.; J. Gudowski, Przegląd orzecznictwa z zakresu prawa cywilnego procesowego, PS 1998, nr 4, s. 68). Przepisy o zawieszeniu postępowania cywilnego powinny być interpretowane ściśle, a ich wykładnia nie może prowadzić do tworzenia pozaustawowych przesłanek zawieszenia. Podkreśla się także, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego wydany w innej sprawie nie ma charakteru rozstrzygnięcia prejudycjalnego (Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I, Lex 2011, komentarz do art. 177 k.p.c.).

Zatem, zarzut błędnej wykładni i zastosowania art. 177 § 1 pkt. 1 k.p.c. przez sąd pierwszej instancji w niniejszej sprawie okazał się uzasadniony.

Z uwagi na cofnięcie odwołania przez M. K. (1) i wyrażenie zgody na tę czynność przez organ rentowy Sąd Apelacyjny umorzył postępowanie w sprawie. Sąd Apelacyjny uznał, że cofnięcie odwołania w niniejszej sprawie jest dopuszczalne, zgodne z prawem i nie zmierza do obejścia prawa (art. 203 § 1 i 4 k.p.c.) oraz nie narusza słusznego interesu ubezpieczonego, który jest gospodarzem postępowania (art. 469 k.p.c.). Jednocześnie Sąd Apelacyjny ma na uwadze, że w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzeknie o niezgodności aktu normatywnego, na podstawie którego została wydana zaskarżona decyzja z Konstytucją, ubezpieczonemu będzie służyło prawo wystąpienia do organu rentowego o wyrównanie zwaloryzowanego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 397 § 2 k.p.c. w związku z art. 386 § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i postępowanie w sprawie umorzył (punkt I).

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł w oparciu o zasadę wynikającą z art. 98 k.p.c., tj. odpowiedzialności za wynik postępowania. Stosowanie do treści art. 203 § 2 i 3 k.p.c. pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, a na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego. Natomiast w razie cofnięcia pozwu poza rozprawą przewodniczący odwołuje wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu zawiadamia pozwanego, który może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów. Gdy skuteczność cofnięcia pozwu zależy od zgody pozwanego, niezłożenie przez niego oświadczenia w tym przedmiocie w powyższym terminie uważa się za wyrażenie zgody. Z przytoczonych przepisów wynika, że zasadą jest, iż w przypadku cofnięcia pozwu (odwołania) obowiązkiem zwrotu kosztów procesu obciążony jest powód (tu odwołujący). Co do zasady stroną cofającą środek zaskarżenia uznaje się za przegrywającą sprawę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2012 r., V CZ 109/11, Lex nr 1147814).

Organ rentowy ustosunkowując się do oświadczenia ubezpieczonego o cofnięciu odwołania, wyraził zgodę, wnioskując jednocześnie o zasądzenie na rzecz ZUS kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W zgodzie z powyższym, skoro odwołującego należało uznać za przegrywającego spór, wniosek organu w zakresie kosztów procesu okazał się zasadny.

Odstępstwo od zasady wynikającej z art. 203 § 2 k.p.c. (w związku z art. 391 k.p.c.), że to powód cofający pozew lub strona cofająca apelację ponosi koszty procesu, może przybrać formę rozstrzygnięcia właściwego dla art. 102 k.p.c., czyli sąd może nie obciążać powoda kosztami należnymi pozwanemu. Przywołany przepis, realizujący zasadę słuszności, stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, Lex nr 621775). Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r., I CZ 26/11, Lex nr 1101325 oraz z dnia 25 sierpnia 2011 r., II CZ 51/11, Lex nr 949023).

W sprawie niniejszej ubezpieczony wnosząc o nieobciążanie go kosztami powołał się na zasadę słuszności, w żaden sposób nie uzasadniając zgłoszonego wniosku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego brak przesłanek do zastosowania art. 102 k.p.c. Należy przy tym pamiętać, że to ubezpieczony zainicjował spór, stąd już od tej chwili musiał liczyć się, że na wypadek przegranej zobowiązany będzie pokryć koszty procesu poniesione przez przeciwnika. Dla potrzeb wykazania szczególnie uzasadnionego wypadku, wnioskodawca nie poruszył też w ogóle kwestii związanych ze swoją sytuacją majątkową. Przepis art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany i wyklucza uogólnienie, a może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku. Z tych względów, w obliczu skąpej argumentacji wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw, które uzasadniałyby zastosowanie art. 102 k.p.c. W efekcie o kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 w związku z art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c. w wysokości wynikającej z § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów opłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (punkt II).

SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryzko